

[B] **DE SPINDOCTOR DIE ZIJN EIGEN MYTHE GELOOFDE. “BERNHARD. EEN VERBORGEN GESCHIEDENIS”**

Bernhard, de prins-gemaal van koningin Juliana, is er een groot deel van zijn leven in geslaagd zijn eigen mythe in stand te houden. Zijn zelf gecreëerde imago ging voor het eerst aan het wankelen in 2003, toen Cees Fasseur een monumentale biografie publiceerde van Wilhelmina, de moeder van Juliana. Het recente boek van historica Annejet van der Zijl laat van de waan van Bernhard over zijn jeugd en zijn eerste jaren aan de zijde van Juliana geen spaan heel. Aan de hand van archieven en getuigenissen die ze in het raam van haar doctorale dissertatie heeft geraadpleegd, herleidt ze Bernhard tot zijn ware proporties. Dat doet ze onder andere door magistraal de brede bedding van de geschiedenis te schetsen waarin zich het verhaal van Bernhard heeft afgespeeld.

De Duitse adel verliest door de nederlaag in de Eerste Wereldoorlog, de oprichting van de Weimarrepubliek en de enorme inflatie van 1923 nagenoeg al zijn privileges en een groot deel van zijn inkomsten, en geeft de schuld voor die neergang aan de Joden en de socialisten. De nazi-partij is voor een aantal Duitse aristocraten het middel om zich af te zetten tegen de republiek, tegen het Verdrag van Versailles en tegen het communisme. Het cynisme van de nazi's gaat zover dat Herman Göring aan de Duitse ex-keizer verklaart dat de monarchie zal worden hersteld als de nazi's aan de macht komen. Als Hitler in 1933 kanselier wordt, treden heel wat aristocraten in extremis toe tot zijn partij. Dat is het geval voor Bernhard en een groot deel van zijn familie en zijn vriendenkring. Hij wordt lid van de SA en later meldt hij zich ook aan voor de SS.

Bernhard behoort tot de verarmde aristocratie, het adelproletariaat, en houdt daaraan een onlesbare hebzucht over die hem in de Lockheedaïffaire heel zuur zal opbreken. Hij heeft zijn rechtenstudies niet afgemaakt, ziet geen toekomst in de diplomatie of het leger en probeert dan maar zijn weg te vinden in het zakenleven. Hij krijgt een onbezoldigde stageplaats in Parijs aangeboden door de IG Farben, het chemieconcern dat samen met de metaalgigant Krupp tot de belangrijkste sponsors van het Hitlerregime behoort. Hij is ondertussen uitgegroeid van een ziekelijk, egocentrisch jongetje tot een

vlotte kerel die over alles meepraat, maar over niets echt iets te zeggen heeft.

Nadat hij heeft vernomen dat Nederlandse koningin Wilhelmina wanhopig op zoek is naar een echtgenoot voor haar dochter Juliana, lukt het Bernhard via zijn vriendenkring in contact te komen met de Nederlandse koninklijke familie. In veertien dagen weet de onbekende stagiair uit Parijs als een volleerde intrigant het vertrouwen te winnen van Wilhelmina en Juliana. Die zijn zo verblind door hem dat ze verwaarlozen Bernhard aan een echte screening te onderwerpen. Bernhards familie zorgt ervoor dat alle smetten uit zijn verleden worden verwijderd. De officiële versies die over Bernhard verspreid worden, stroken dan ook helemaal niet met de werkelijkheid. Rijkdom is voor hem een van de voornaamste drijfveren. Om die te verwerven is hij bereid met Juliana in 1937 een huwelijk aan te gaan dat niet op liefde is gebaseerd, maar dat hem een grote financiële zelfstandigheid verschafft.

Als hij eenmaal met de Nederlandse kroonprinses is getrouwd, ontpopt Bernard zich in Soestdijk tot een autoritair en overgevoelig zonnekoninkje, van wie nagenoeg alle wensen worden ingewilligd. Wilhelmina beseft te laat dat ze zich in Bernhard vergist heeft, maar de prins-gemaal staat sterk door de blinde liefde van zijn vrouw en zijn enorme populariteit in Nederland. Hij omringt zich met Duits gezelschap, verwaarloost de lessen Nederlands waarmee hij begonnen was en doet zich te goed aan de rijkdom van Oranje, onder andere door een reeks dure sportwagens te kopen. Naast zijn officiële verplichtingen vult hij zijn tijd met jachtpartijen, vakanties en uitstapjes van allerlei aard.

Als Nederland in 1939 mobiliseert, krijgt Bernhard de inspectie van het leger toegewezen. In die functie reist hij het hele land rond en begint hij zich voor het eerst verbonden te voelen met het Nederlandse volk. Als Duitsland in mei 1940 Nederland aanvalt, kiest Bernhard voor zijn nieuwe vaderland, wat hem in Duitsland het predicaat ‘volksverrader’ oplevert. Na de capitulatie van het Nederlandse leger vestigt koningin Wilhelmina zich met haar regering in Londen. Juliana en de kinderen vluchten naar Canada. Bernhard blijft ook in Londen en bestelt als een verwend jongetje in Canada de luxegoederen die in Londen niet te verkrijgen zijn. Wilhelmina probeert haar schoonzoon in geallieerde militaire

kringen te introduceren, maar noch Montgomery noch Eisenhower willen van hem weten. Waar ze geen bezwaar tegen hebben, is dat de koningin Bernhard benoemt tot bevelhebber van de Binnenlandse Strijdkrachten, een andere naam voor het verzet in Nederland. Na de invasie in Normandië vestigt Bernhard zich met een geïmproviseerde staf achter de geallieerde linies, eerst in België en daarna in Nederland. Het regent klachten over de Binnenlandse Strijdkrachten die willekeurig en eigengereid optreden. Tot grote ergernis van onder andere Montgomery doet Bernhard zich voor zijn eigen manschappen en vooral voor zichzelf schaamteloos te goed aan geallieerde voorraden en later aan Duitse goederen die hij in beslag neemt. Pro forma mag hij aanwezig zijn bij de capitulatie van de Duitsers in Nederland. Met al die elementen bezorgt Bernhard zich totaal ten onrechte het imago van oorlogsheld. Zijn kompanen van de Binnenlandse Strijdkrachten zullen in lengte van jaren die mythe mee in stand houden. Na de oorlog benoemt Wilhelmina Bernhard tot inspecteur-generaal van de Koninklijke Landmacht, een sierambt waaraan een riant vergoeding is verbonden.

Het goed gedocumenteerde verhaal over Bernhard loopt tot het einde van de oorlog. Annejet van der Zijl gaat ervan uit dat toen de patronen voor het leven van de prins al vastlagen. Bernhard gedroeg zich inderdaad verder als een feodale vorst die zich onaantastbaar waande en recht meende te hebben op materiële en immateriële privileges die aan zijn status van prins-gemaal verbonden waren. De auteur besluit dat Bernhard vanuit het standpunt van de monarchie als een mislukking moet worden beschouwd. Niet zozeer wegens zijn eigengereidheid, zijn nonchalance en zijn hebzucht, maar omdat hij uiteindelijk in zijn eigen mythe is gaan geloven, die hij als zijn eigen spindoctor bleef manipuleren, zonder nog onderscheid te maken tussen waan en werkelijkheid. Met haar schitterende boek verwijst Annejet van der Zijl de mythe van Bernhard naar het rijk van de fabels.

MARK VAN DEN WIJNGAERT

ANNEJET VAN DER ZIJL, *Bernhard. Een verborgen geschiedenis*, Querido, Amsterdam / Antwerpen, 2010, 458 p.